

فعالیت‌های شگفت‌انگیز امام سجاد (ع) چگونه «دعا» عنصر رسانه‌ای یک معصوم شد؟

بصیرت‌افزایی و آگاهی‌بخشی به توده‌های مردم یکی از مهم‌ترین و با ارزش‌ترین فعالیت‌های فکری و فرهنگی امام سجاد (ع) است که زمینه توسعه و پیشرفت دینی و فرهنگی توده‌های مردم را به دنبال داشته است.

بصیرت‌افزایی و آگاهی‌بخشی به توده‌های مردم یکی از مهم‌ترین و با ارزش‌ترین فعالیت‌های فکری و فرهنگی امام سجاد (ع) است که زمینه توسعه و پیشرفت دینی و فرهنگی توده‌های مردم را به دنبال داشته است.

به گزارش خبرنگار قرآن و فعالیت‌های دینی خبرگزاری فارس، کم نیستند افرادی که در مسیر زهد و ارتباط با خدا سیر می‌کنند، ولی مسیر زندگیشان رویکردی تک بعدی به خود گرفته و از سایر ابعاد و مسئولیت‌های اجتماعی و فرهنگی فاصله گرفته‌اند. گاهی این چنین تلقی می‌شود که زاهد و عابد واقعی باید از جامعه کناره‌گیری کرده و در خلوت زندگی مشغول ارتباط و مناجات با خدا باشد، این در حالی است که در سیره و منش حضرات معصومین (ع) این اسوه‌های تقوا و پرهیزکاری این چنین نگاه تک بعدی مشاهده نمی‌شود؛ چرا که در زندگی و منش آن‌ها شاهد اهتمام خاص به مسئولیت‌های فردی و اجتماعی هستیم.

مبارزات و فعالیت‌های شگفت‌انگیز امام سجاد (ع) در جامعه

بسیاری از ما محبان و شیعیان خاندان عصمت و طهارت امام سجاد (ع) را به زهد، عبودیت و ارتباط با خدای متعال می‌شناسیم، ولی با این حال آن‌چنان که شایسته است در خصوص نحوه فعالیت‌های اجتماعی ایشان و مسئولیت‌های اجتماعی که ایفا کرده‌اند، تحقیق و بررسی نکرده‌ایم. در این گزارش به مناسبت فرا رسیدن سالروز شهادت امام عارفان (به روایت ۲۵ محرم) به طور اجمال به برخی فعالیت‌های فرهنگی امام سجاد (ع) در عرصه اجتماعی اشاره خواهیم کرد.

معلم نمونه سبک زندگی اسلامی

اگر در ماهیت و محتوای ادعیه و مناجات‌های امام سجاد (ع) دقت و تأمل کرده باشیم، نیایش‌های صحیفه سجاده تنها به موضوع ارتباط و صحبت با خدای متعال اختصاص نداشته؛ چرا که این مناجات‌ها در قالب‌های حیرت‌آور الگوی نوینی از سبک زندگی اسلامی را در حوزه‌های مختلف اجتماعی در پیش روی افراد قرار داده است، این مطلب حاکی از این است که بصیرت‌افزایی و آگاهی‌بخشی به توده‌های مردم یکی از مهم‌ترین و با ارزش‌ترین فعالیت‌های فکری و فرهنگی امام سجاد (ع) است که زمینه توسعه و پیشرفت دینی و فرهنگی توده‌های مردم را به دنبال داشته است.

مبارزه با فقر و دستگیری از نیازمندان

یکی دیگر از برجسته‌ترین و با ارزش‌ترین فعالیت‌های اجتماعی امام سجاد (ع) در زندگی، تأمین مالی مردم به خصوص خانواده‌های شهدا و نیازمندان اجتماعی بود. محققان در خصوص این فعالیت امام سجاد (ع) این چنین بیان داشته‌اند که امام سجاد (ع) رسیدگی به امور نیازمندان را در خفای کامل انجام می‌داد تا آنجا که در برخی از موارد نزدیک‌ترین افراد به امام نیز از آن با خبر نمی‌شدند.

حتی نقل شده که این موضوع برای افرادی که کمک‌ها را دریافت می‌کردند مشخص نبود. از محمد بن اسحاق نقل شده است: گروهی از مردم مدینه در حالی زندگی می‌کردند که نمی‌دانستند معیشت آن‌ها از کجا تأمین می‌شود، زمانی که علی بن الحسین (ع) به شهادت رسید، این کمک‌ها قطع شد و آنان آن کمک‌های شبانه را از دست دادند. (۱) و یا اینکه جناب ابوحمزه ثمالی می‌گوید: علی بن حسین شبانه مقداری غذا بر دوش خود می‌گذاشت و در تاریکی شب به صورت مخفیانه به فقرا می‌رساند و می‌فرمود: صدقه‌ای که در تاریکی شب داده شود، غضب خداوند را خاموش می‌کند. (۲)

مبارزه با افکار انحرافی و دانشمندان وابسته به طاغوت

یکی از کارهای اجتماعی و فرهنگی که امام سجاد (ع) در فعالیت‌های فرهنگی به دنبال اصلاح آن بود، اصلاح کسانی

بود که سابقاً در زمره دوستان حضرت و راویان روایات بودند. ولی به خاطر تمایلات مادی و دنیوی به آرمان های دینی خود پشت پا زده و سر به آستان خلفای مروانی نهادند، از جمله این افراد محمد بن مسلم بن شهاب زهری بود که منابع روایی نقل کرده اند: امام سجاد (ع) در نامه ای به شدت ایشان را توبیخ می کند. در آن روزگار امام سجاد (ع) نامه ای هشدار آمیز به او می نویسند. البته مخاطب محتوی این نامه نه فقط این شخصیت؛ بلکه همه دانشمندان و فقیهان در طول تاریخ بود تا دانش خویش را قربانی هوس های قدرت طلبان و زورگویان نکنند و با تقرب به دستگاه ظالمان، ظلم ایشان را توجیه نکنند. (۳)

مبارزه با جبرگرایی

از جمله جریان های خطرناکی که در زمان حیات امام سجاد (ع) بیم گسترش آن می رفت، جریان جبرگرایی بود. امام سجاد (ع) در زمان حیات خود به شدت و قاطعیت با این عقیده مبارزه کرد، چنان که وقتی عبیدالله خطاب به ایشان گفت: مگر خدا علی بن الحسین (ع) را نکشت؟ حضرت در جواب او فرمود: برادری داشتم به نام علی که مردم او را کشتند. (۴) و همچنین وقتی یزید عامل کشته شدن امام حسین (ع) را مشیت و کار خدا معرفی کرد، حضرت فرمود: «پدرم را مردم کشتند نه خدا». (۵)

مبارزه با مشبهه

یکی دیگر از جریان های انحرافی که در عصر امام سجاد (ع) جامعه اسلامی را تهدید عقیدتی می کرد، مسأله تشبیه گرایی بود. عده ای سعی داشتند توحید خالص را به دست فراموشی بسپارند و با بهره گیری از عالمان دین فروش عقیده، تجسم و تشبیه را در بین مردم رواج دهند. امام سجاد (ع) در مقابل این اعتقاد انحرافی با قاطعیت ایستاد، چنان که وقتی شنید که گروهی ذات مقدس حق تعالی را به مخلوقات تشبیه می کنند و قائل به جسمانیت خدای متعال شده اند ناراحت شده و نزد قبر رسول خدا (ص) رفت و دست به دعا برداشت و در آن بطلان این عقیده را نیز اعلام کرد. (۶)

پی نوشت ها

۱- ذهبی، سیر اعلام النبلاء، ۱۴۱۴ق، ج ۴، ص ۳۹۳.

۲- همان.

۳- تحف العقول، ص ۲۷۴.

۴- اللهوف فی قتلی الطفوف، ص ۹۴.

۵- الاحتجاج، ج ۲، ص ۳۱۱.

۶- بحار الأنوار، ج ۳۸؛ ۳۹، ص ۲۹۳، «أَنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ ع كَانَ فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ص ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ سَمِعَ قَوْمًا يُشَبِّهُونَ اللَّهَ يَخْلُقُهُ فِقْرَعٍ لِدَلِكِ وَ ارْتَاعَ لَهُ وَ تَهَضَّ حَتَّى أَتَى قَبْرَ رَسُولِ اللَّهِ ص فَوَقَفَ عِنْدَهُ وَ دَفَعَ (رَفَعَ) صَوْتَهُ يُنَاجِي رَبَّهُ فَقَالَ فِي مُنَاجَاتِهِ لَهُ إِلَهِي بَدَتْ قُدْرَتُكَ وَ لَمْ تَبْدُ هَيْئَتَهُ فَجَهْلُوكَ وَ قَدْرُوكَ بِالتَّقْدِيرِ عَلَيَّ غَيْرَ مَا يَهِيَ أَنْتَ شَبَّهُوكَ إِلَى آخِرِ مَا مَرَّ».